

Je basisschool... vergeet je nooit meer

Sociaal-emotionele vorming op De Optimist

Inleiding

Ieder kind is anders. Ieder kind leert anders. Op De Optimist is er ruimte voor die verschillen. Hier rekening mee houden kan alleen als wij weten wat een kind kan en wat een kind nodig heeft om zich verder te ontwikkelen.

Kinderen brengen een groot deel van hun tijd op school door. Het is daarom belangrijk dat de school een prettige omgeving is. De sfeer in een groep heeft alles te maken met de manier waarop wij met elkaar omgaan. Dat gebeurt in een omgeving waar kinderen weten wat er van hen verwacht wordt, maar ook wat ze van de ander mogen verwachten. Wij vinden het belangrijk om op onze school een leer- en opvoedingsklimaat te scheppen waarin kinderen zich veilig en geaccepteerd voelen, waarin er aandacht is voor ieder individu en waarin teamleden, ouders/verzorgers en kinderen respectvol met elkaar omgaan. We willen samen met de kinderen werken aan een veilige omgeving. Immers, een kind dat zich veilig voelt, ontwikkelt zelfvertrouwen en een goed gevoel van eigenwaarde.

Onze school is een open christelijke basisschool, waar iedereen welkom is die onze levensbeschouwelijke uitgangspunten respecteert. Respect voor het leven, waardering voor elkaar, samenwerken en eerlijk delen, rechtvaardigheid, deze waarden en normen krijgen inhoud in onze dagelijkse omgang met de kinderen. We zien een sterke relatie tussen levensbeschouwelijke vorming, sociaal-emotionele ontwikkeling (o.a. omgaan met de ander en de omgeving en de ontwikkeling van sociale vaardigheden), actief burgerschap en sociale cohesie. Onze school is een ontmoetingsplaats, waar kinderen leren luisteren, belangstelling hebben voor anderen en zich samen kunnen ontwikkelen.

In dit document hebben wij beschreven hoe wij vorm en inhoud geven aan deze sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen op De Optimist. Het is een verantwoordingsdocument en geeft tegelijkertijd antwoord op de vraag: **hoe zit sociaal-emotionele vorming verweven in onze dagelijkse praktijk?**

Dit document is opgesteld door de expert sociaal-emotioneel, intern begeleider en directie en vastgesteld door het team. Het maakt deel uit van het Plan van Afstemming, is opgenomen in de teamgids en wordt jaarlijks geëvalueerd en bijgesteld waar nodig. Door het te plaatsen op de website is het toegankelijk voor ouders.

Bijlagen bij dit document:

- Plan van Afstemming
- Positief social media klimaat
- Protocol ongewenst en grensoverschrijdend gedrag

Missie van De Optimist

'Op De Optimist wordt iedereen een betere versie van zichzelf.'

Dit is onze missie, onze basis. Hiermee kunnen we uiting geven aan datgene waar Stichting Prisma voor staat: dat alle kinderen later zinvol en optimaal kunnen functioneren in een maatschappij die voortdurend verandert. Goed onderwijs is ons uitgangspunt, het beste onderwijs voor de kinderen ons doel.

Visie

In de hal van het hoofdgebouw hangt een bootje: een Optimist.

Een Optimist is een klein zeilbootje, waarin kinderen de basisprincipes van het zeilen leren. In een Optimist zeil je als kind zelfstandig. De instructeur zeilt in een andere boot achter je aan en geeft zijn instructies. In de wijze van leren zeilen zien wij parallellen met ons onderwijswerk. De basisschool mag ook zo'n oefenplaats zijn voor een goede toekomst. In de school mag je door oefenen, ontdekken en proberen de basis te leggen van je eigen school- of levenstoekomst.

Maar de naam 'De Optimist' verwijst met name naar de instelling van mensen die met kinderen in het onderwijs werken. Het is een voorwaarde voor ons werk als leerkracht om hoge verwachtingen en een positief toekomstbeeld te hebben van onze kinderen. Werken vanuit deze grondhouding doet recht aan de ontwikkelingskansen van kinderen.

Aan ons onderwijs ligt een bepaalde kijk op mens en samenleving ten grondslag. Deze visie zien we verwoord in een aantal basisprincipes:

- Elk mens is uniek.
- Elk mens heeft het recht op het ontwikkelen van een eigen identiteit. Deze wordt zoveel mogelijk gekenmerkt door zelfstandigheid, kritisch bewustzijn, creativiteit en gerichtheid op sociale rechtvaardigheid. Daarbij mogen ras, nationaliteit, geslacht, seksuele geaardheid, sociaal milieu, levensbeschouwing of handicap geen verschil maken.
- In onze school is ontwikkeling het gevolg van ervaren, ontdekken en onderzoeken.

Het pedagogisch klimaat is niet direct meetbaar, het ligt meer in de voorwaardelijke sfeer en is onder andere af te lezen uit de gedragingen van de kinderen en de teamleden. Plezier hebben in het leren, zelfvertrouwen, een positieve werkhouding, hulpvaardigheid, concentratie, creativiteit en saamhorigheid zijn onze graadmeters.

Wij realiseren ons dat iedereen wil dat kinderen zich welbevinden, betrokken zijn en maximaal haalbare resultaten halen én dat niemand wil dat kinderen buitengesloten worden. Dit gezamenlijke belang zorgt voor een gezamenlijke opdracht. Wij vertrouwen op de relatie tussen kinderen en leerkracht als uitgangspunt voor al ons handelen. Voor ons is verbondenheid het antwoord. Met kinderen werken betekent niet dat ze alleen maar antwoorden moeten geven, maar ook dat ze het antwoord zijn. Wij hanteren het uitgangspunt: kinderen mogen laten zien wat ze kunnen. Maar wat ze kunnen, moeten ze

ook laten zien. De leerkracht moet zorgen voor een rijke voedingsbodem waarop kinderen kunnen groeien.

Kernwaarden

Onze missie, visie en visie op leren laten zich vertalen in vijf kernwaarden die ten grondslag liggen aan iedere beslissing die wij nemen en tot uiting komen in het handelen van alle betrokkenen binnen de school. Dit zijn:

optimisme, verantwoordelijkheid, samen, jezelf zijn en nieuwsgierigheid

Onze missie, visie en gedeelde waarden hebben wij vertaald in onze visie op leren. Deze is te lezen in het Schoolplan.

Mindmap van De Optimist

In de mindmap van De Optimist wordt een beeld gegeven van onze school en is tevens de leidraad voor onze (toekomstige). Hierop is zichtbaar dat het pedagogisch klimaat een belangrijke rol speelt binnen onze school.

Expert sociaal- emotioneel

Er is, vanuit onze visie op talentontwikkeling, op De Optimist gekozen voor een expert sociaal-emotioneel. De expert fungeert als kritische gesprekspartner en schrijft ook mee aan het jaarplan. Daarnaast verzorgt zij in november een ronde groepsbesprekingen en is zij de Antipest coördinator op school. Tevens is zij de vertrouwenspersoon van de leerlingen. Leerkrachten kunnen bij haar om advies vragen en indien nodig doet zij observaties en coacht op de werkvloer.

De expert sociaal-emotioneel bezoekt regelmatig alle groepen, zodat zij zicht krijgt op de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen en de groepsdynamiek in de verschillende groepen. In de groepen waar dit nodig is, is de expert sociaal-emotioneel in staat om facetten uit de Kanjertraining te gebruiken of een volledige training te geven om zowel leerlingen als leerkrachten handvatten mee te geven. Dit heeft hoofdzakelijk als doel om leerlingen te leren hoe je respectvol met elkaar om kunt gaan en conflicten op kunt lossen op een positieve manier.

benoemen. Hierbij wordt het gedrag van het kind inzichtelijk gemaakt. Hierbij stimuleren wij de leerlingen de juiste keuzes te maken die goed zijn voor henzelf maar ook voor de groep.

De 'Antipestposter' wordt in elke groep ingezet zodat de kinderen leren zelf een conflict, op een positieve manier, op te lossen. Hierbij is het van belang dat de leerling de stappen goed doorloopt. De kinderen krijgen, door het zelf oplossen van een probleem, meer zelfvertrouwen.

Wij maken naast de bovenstaande posters in elke klas gebruik van het 'maatjessysteem'. Elke leerling heeft een maatje gekozen die hem of haar helpt de stappen op de goede manier te doorlopen.

De posters met afspraken en omgangsregels worden elke start van het nieuwe schooljaar opnieuw besproken en ook wordt het 'Maatjessysteem' toegelicht. De afspraken hebben ertoe bijgedragen dat er een doorgaande lijn is ontstaan op het gebied van het aanspreken van kinderen op gedrag.

Daarnaast zijn er duidelijke gangafspraken die positief geformuleerd zijn en waar een pictogram aan gekoppeld is. Deze gangafspraken zijn ontwikkeld door de leergemeenschap sociaal-emotioneel (zie dit document voor meer informatie).

- Ik loop op de gang
- Ik loop rechts op de trap
- Ik werk met mijn fluisterstem
- Ik zorg ervoor dat iedereen kan werken

Sociogram

Om de sociale verhoudingen goed in kaart te kunnen brengen nemen we elk jaar een sociogram af. Hiervoor gebruiken we het sociogram van Parnassys waarbij het samen spelen en samen werken centraal staat. De bevindingen hieruit worden weggezet in het Pedagogisch groepsplan.

Pedagogisch groepsplan

Omdat wij in ons onderwijs alle kinderen recht willen doen, is het van belang dat wij verschillen tussen kinderen erkennen en hier op een adaptieve manier mee omgaan. Voor het opstellen van een pedagogisch groepsplan maken we gebruik van 'Klasse(n)kracht': met respect voor de klas van Jelly Bijlsma.

Omdat wij goed functionerende groepen willen, vinden wij het belangrijk om het proces van groepsvorming vanaf de start van het schooljaar goed te volgen. Hierbij maken we gebruik van het feit dat groepen zich vormen volgens een globaal proces van vier stappen:

1. Forming: kennismaking, situatie verkennen:
Wie is wie, wat en hoe?
2. Storming: zoeken naar invloed, ontstaan van machtsverhoudingen
3. Norming: ontstaan van informele groepsregels, wat mag en moet?

4. Performing: productieve periode

De groepsleerkracht volgt dit proces nauwkeurig en stuurt waar nodig bij. In het Pedagogisch groepsplan wordt beschreven wat de leerkrachten aan activiteiten doen in de verschillende fases en wat dit oplevert op groepsniveau maar ook bij individuele kinderen. Ook wordt erin beschreven wat de leerlingen individueel of als groep nodig hebben van de leerkracht of de groep, om zich goed te kunnen ontwikkelen op sociaal-emotioneel gebied. Hier wordt naar gehandeld en indien nodig bijgesteld. Ook hier geldt dat de expert sociaal-emotioneel coacht, aanstuurt en begeleidt waar nodig.

Vanuit het sociogram worden de bevindingen toegevoegd aan het groepsplan, net als de bevindingen vanuit het programma ZIEN!. Hierdoor ontstaat een compleet beeld van wat elke leerling en/of groep nodig heeft en kunnen de leerkrachten hiernaar handelen. Zo kunnen wij beter aansluiten bij ieder kind.

Ieder jaar worden het sociogram, de bevindingen vanuit de methode ZIEN! en het pedagogisch groepsplan besproken tijdens een groepsbespreking met de expert sociaal-emotioneel. De expert sociaal-emotioneel gaat op bezoek bij collega's in de klas. Hierbij geeft zij voorbeelden hoe met een minimaal verschil in handelen het resultaat heel anders kan zijn. Dit geldt voor leerkrachten en kinderen.

Methode ZIEN!

Op De Optimist wordt met behulp van het programma ZIEN! de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind in kaart gebracht. ZIEN! is een expertsysteem dat de leerkracht helpt bij het bevorderen van de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen. ZIEN! is een webbased systeem en gekoppeld aan ParnasSys.

ZIEN! hanteert zeven dimensies. Twee graadmeters (welbevinden en betrokkenheid) die een signaalfunctie hebben en vijf vaardigheidsdimensies die relevante informatie geven over de ontwikkelbehoeften van een leerling op sociaal-emotioneel gebied.

Betrokkenheid en Welbevinden zijn de twee graadmeters die aangeven of het kind in staat is om te profiteren van het onderwijsaanbod. Betrokkenheid en welbevinden zijn twee kwaliteitsdimensies die op alle leeftijden te observeren zijn op individueel en groepsniveau. Ze hebben een waardevolle signaalfunctie voor: **motivatie, zelfvertrouwen, innerlijke gemoedstoestand en leren.**

Lijkt een leerling of een groep minder betrokken of signaleert de leerkracht een lager welbevinden, dan maakt ZIEN! gebruik van doorvragen. Dat helpt de leerkracht om zicht te krijgen op mogelijke oorzaken van de lagere score. Door het gedrag van een kind te begrijpen, kun je komen tot adequate ondersteuning.

De volgende vaardigheden zijn nodig om op een adequate manier de sociaal-emotionele ontwikkeltaken te volbrengen: **sociaal initiatief, sociale flexibiliteit, sociale autonomie, impulsbeheersing en inlevingsvermogen.**

De categorieën helpen de leerkracht om inzicht te krijgen in mogelijke oorzaken van een lagere betrokkenheid en/of welbevinden. Ze geven zicht op de sociaal-emotionele ontwikkelbehoeften van een kind of groep. Dit stelt leerkrachten beter in staat om leerlingen adequaat te kunnen ondersteunen. Een belangrijk voordeel van de vijf vaardigheidscategorieën is dat het hier gaat om direct te beïnvloeden leerling kenmerken. Vervolgacties worden weggezet in het pedagogisch groepsplan en hier wordt naar gehandeld.

IPC

De Optimist werkt volgens de principes van IPC. Het International Primary Curriculum (IPC) is een curriculum voor het basisonderwijs (groep 1 t/m 8) waarin leren centraal staat. Wij zijn ervan overtuigd dat kinderen op hun best leren door boeiende, actieve en zinvolle lessen. IPC helpt de school en de leerkracht hierbij. Het streven van IPC is om kinderen te laten leren, zo effectief en leuk mogelijk, op basis van hoge verwachtingen. Leerlingen werken aan hun zelfvertrouwen en ontdekken volop hun eigen talenten. Het is daarbij onmisbaar dat kinderen ook begrip leren hebben voor elkaar. Ze leren zich verplaatsen in de belevingswereld van hun klasgenootjes en in die van andere mensen, dichtbij en ver weg. Leren over normen en waarden – waarde(n)vol leren – is daarbij onmisbaar.

Het IPC-curriculum is een digitaal curriculum dat werkt met duidelijk omschreven leerdoelen en thema's, die wij units noemen. Van Missie naar Mars tot Circus en van Regenwoud tot Voortrekkers van verandering. Het zijn stuk voor stuk onderwerpen om kinderen enthousiast en betrokken te maken. Elke unit sluit aan op de emotionele en geestelijke ontwikkeling van het kind en is zo opgebouwd dat de focus op het leerproces ligt. Het IPC-curriculum wordt met regelmaat geüpdatet met oog voor actualiteit en de laatste stand van zaken in de wetenschap.

Persoonlijke ontwikkeling is een belangrijke bouwsteen van IPC. Daarom stelt IPC acht persoonlijke en sociale doelen die de basis vormen voor de ervaringen van de kinderen tijdens de lessen: onderzoek, aanpassingsvermogen, veerkracht, moraliteit, respectvol gedrag, communicatie, zorgzaamheid en samenwerking. Ook gaat het ons om ontwikkeling met hoge verwachtingen. Dat betekent dat wij altijd kijken naar een volgende stap. Er zijn telkens nieuwe dingen te leren. Het gaat om gerichte meerwaarde, niet om het afwerken van lijstjes. Het IPC-onderwijs gaat verder dan kennis en vaardigheden alleen en heeft de algehele ontwikkeling van het kind als basis en houdt deze samen met de school scherp.

Doelen geven invulling aan de les en bepalen welke ervaringen de leerling opdoet. Het is belangrijk dat de leerling telkens iets overwint en ergens beter in wordt. De 21e-eeuwse vaardigheden creativiteit en kritisch denken spelen een fundamentele rol in het IPC-leerproces. Kinderen leren zelf richting en kleur geven aan hun leerproces. IPC prikkelt de leerlingen voortdurend om zelf het heft in handen te nemen. Onder de noemer 'International Mindedness' werken leerlingen aan hun sociale en culturele vaardigheden. Hoe leren we over onszelf? Hoe leren we over de ander? En hoe staan we open voor een andere blik op de wereld?

Op De Optimist zijn er jaarlijks een aantal studiedagen gegeven door een trainer van IPC. Twee interne en geschoolde experts houden zicht op de doorgaande (leer)lijn en de ontwikkeling van IPC binnen de school.

IPC - Seksuele voorlichting

Aansluitend bij bovenstaande informatie: binnen één van de jaarlijks terugkerende, schoolbrede thema's zal er in de lente aandacht besteed worden aan seksuele voorlichting, passend bij de jaargroep.

Dalton

Daltononderwijs staat voor een brede vorming (zowel cognitief, cultureel, sportief en sociaal-emotioneel) die bijdraagt aan een sterke persoonsontwikkeling. Daltononderwijs is adaptief onderwijs dat leerlingen past en uitnodigt om op basis van (zelf)vertrouwen uitdagingen aan te gaan om zich verder te ontwikkelen. Het kritisch onderzoekend benaderen van moderne ontwikkelingen en inzichten is op een daltonschool vanzelfsprekend. Daarmee gaat het daltononderwijs voortdurend met zijn tijd mee, zonder de doelmatigheid van onderwijs en de inbreng van een ondernemende leerling uit het oog te verliezen.

Het daltononderwijs geeft inhoud aan een brede vorming waarbij intellectuele- en creatieve groei in evenwicht zijn met sociale en persoonlijke groei. Een leerling wordt uitgedaagd het beste uit zichzelf te halen. Het daltononderwijs biedt daartoe een leef- en leeromgeving waar leerlingen worden uitgedaagd zich te ontwikkelen tot mensen zonder vrees met een kritische en democratische grondhouding.

Het daltononderwijs wil een wezenlijke bijdrage leveren aan haar leerlingen om hen in staat te stellen te kunnen functioneren in een complexe samenleving door ondernemend en zelfverantwoordelijk te zijn in het leven, in het werken en in het samenleven.

Het doel is dan ook: 'The fearless human being'. Het daltononderwijs stelt zich ten doel om het onderwijs efficiënter in te richten door de kerndoelen met betrekking tot de leerinhouden van het onderwijs af te stemmen op de behoeften, interesses en competenties van leerlingen. Een daltonleerkracht leidt dit leerproces waar het nodig is en begeleidt het waar dat kan. Hij of zij stelt zich ten doel om het zelf werken en het met elkaar werken van leerlingen in een veilig pedagogisch klimaat te bevorderen door hen daartoe de ruimte te geven. Een daltonleerling stelt zich ten doel om op een ondernemende en onbevreesde wijze zich kennis en vaardigheden eigen te maken.

Leergemeenschap sociaal-emotioneel

Met ingang van het schooljaar 2018-2019 werken wij met leergemeenschappen. Een leergemeenschap is gezamenlijk verantwoordelijk voor het vorm en inhoud geven aan het beleid van De Optimist. Eén van deze leergemeenschappen richt zich op de sociaal-emotionele vorming van kinderen. Naar aanleiding van de doelen in het jaarplan (opgesteld door directie) wordt er een plan van aanpak opgesteld voor de komende vier schooljaren. Dit betekent dat de collega's voor een periode van vier jaar betrokken zijn bij de leergemeenschap. Dit mag vanuit kennis/expertise zijn, maar ook vanuit persoonlijke interesse of vanuit een behoefte om zich ergens verder in te ontwikkelen. De expert is altijd betrokken bij de leergemeenschap. Het volgen van een (gezamenlijke) scholing is uiteraard een optie.

Op de jaarkalender staat iedere 3 weken een moment gepland van één uur om gezamenlijk binnen de leergemeenschap te werken aan de vooraf gestelde doelen. De leergemeenschap is gezamenlijk verantwoordelijk voor de inhoud en het nakomen van de gemaakte afspraken. De studiedagen en de PV's zijn beschikbaar om teambreed aan de slag te gaan, maar dit moet de leergemeenschap zelf plannen. Er zijn maximaal 6 personen betrokken bij een leergemeenschap en deelname is op basis van gelijkheid.

Taakspel

In het voorjaar van 2018 is er onderzoek gedaan naar Taakspel. Er was binnen De Optimist een toenemende behoefte aan een methodiek die zowel de positieve werksfeer als de werkhouding verder bevordert. De werkwijze van Taakspel is passend binnen onze visie en komt overeen met onze behoefte. Er is vervolgens besloten schoolbreed te gaan werken met facetten vanuit deze methodiek.

Het doel van Taakspel is dat onrustig en storend gedrag afneemt. Hierdoor kunnen de leerlingen en de leerkracht efficiënter en taakgerichter werken. De leraar geeft tijdens het spelen van Taakspel complimenten en negeert ongewenst gedrag. Er ontstaat meer structuur in de klas: de nadruk ligt op het gewenste gedrag en de leerlingen zijn verantwoordelijk voor hun eigen gedrag. De leergemeenschap is verantwoordelijk voor de implementatie. Deze zal in de tweede helft van het schooljaar 2018-2019 starten.

Groepssamenstelling

Aan het eind van groep 2 wordt er altijd goed gekeken naar de groepssamenstelling voor groep 3. De leerkrachten maken onder leiding van de bouwcoördinator en in samenwerking met de intern begeleider een verdeling. Er wordt rekening gehouden met het aantal jongens en meisjes, de verdeling van de zorg en de samenstelling van de groep op sociaal-emotioneel gebied. Directie heeft uiteindelijk de laatste stem. Ouders worden via Social Schools ingelicht.

Ook wordt ieder schooljaar kritisch gekeken naar de groepssamenstelling in de midden- en bovenbouwgroepen. Waar nodig vinden wisselingen plaats of worden complete groepen opnieuw vormgegeven. Dit laatste gebeurt altijd in overleg met de MR. Ook krijgen ouders vanaf groep 3 inspraak door de mogelijkheid om een voorkeur uit te spreken voor een klasgenoot.

Matrix pedagogisch handelen

Met hulp van Theo Veldkamp is samen met het team een Matrix pedagogisch handelen per bouw ontwikkeld. Uitgangspunt van het werken met deze matrix is dat er per periode een paar doelen centraal staan op het gebied van: relatie, competentie en autonomie. Deze doelen zijn weer onderverdeeld in interactie, instructie en klassenmanagement. De opgenomen uitspraken richten zich op leerkrachtgedrag en zijn positief geformuleerd. De matrix is opgenomen in de teamgids en wordt tijdens de vergaderingen besproken. Per bouw worden er een paar doelen uitgekozen die centraal staan in de komende periode. Hierbij worden doelen gekozen op basis van wat de groep/bouw nodig heeft.

De matrix richt zich met name op het spreken van één taal en het geven van het goede voorbeeld door de leerkracht. De matrix wordt op dit moment niet structureel gebruikt en ingezet, vanwege effectieve andere ontwikkelingen.

Eerste weken van het nieuwe schooljaar

Ieder nieuw schooljaar moeten de leerlingen opnieuw aan elkaar wennen. Ze hebben elkaar langere tijd niet gezien, er kunnen wisselingen in de samenstelling van de groep zijn, soms zitten ze in een volledig nieuw samengestelde (combinatie)groep en ook een nieuwe groepsleerkracht vraagt iets van de kinderen. De groepsvorming in het begin van het schooljaar is belangrijk. Wie zijn de leiders, wie de volgers en wordt iedereen opgenomen in de groep? Wij gaan voor positieve en plezierige groepen. Daarom besteden wij in de eerste periode van het schooljaar veel aandacht aan dit proces. Er worden kennismakingsactiviteiten gedaan en veel gesproken over de (omgang)regels die op school gelden. De volgende afspraken zijn hierbij leidend.

Elke week doet de groep oefeningen in spelvorm. Hiervoor is extra tijd gereserveerd in de dagplanning. Deze oefeningen bevorderen het samenwerken, luisteren en het problemen oplossen. De leerkracht geeft het goede voorbeeld en de leerlingen krijgen complimenten voor positief gedrag. De leerkracht zorgt voor structuur, duidelijke (werk)afspraken en rust in de groep. Het vormen van een goede groep wordt in de eerste weken bepaald.

Ouders worden in deze eerste weken van het nieuwe schooljaar uitgenodigd voor een kennismakingsgesprek. Ouders kunnen op dit moment vertellen over hun kind en hun verwachtingen. Ter ondersteuning hebben wij een vragenlijst opgesteld waar ouders houvast aan kunnen hebben wanneer zij vertellen over hun kind. Deze wordt voorafgaand aan de gesprekken aan de ouders opgestuurd. Deze informatie is waardevol voor de leerkracht en wordt dan ook in ParnasSys verwerkt. Op deze manier kunnen ouders en school samen zorgen voor een goede start van het schooljaar en maken zij gezamenlijk afspraken over de gewenste communicatie.

Bovenstaande is gekoppeld aan de beschreven methodiek in 'Grip op de groep'.

Trefwoord

Trefwoord is onze methode voor levensbeschouwelijke vorming in de basisschool. Trefwoord brengt aan de hand van thema's twee werelden bij elkaar: de belevingswereld van het kind – in de hedendaagse multiculturele en religieuze samenleving – en de Bijbel. De Bijbelverhalen laten een eigen licht schijnen op de alledaagse ervaringen van kinderen. Trefwoord begeleidt en ondersteunt kinderen bij het verkennen, bewustmaken en verrijken van hun wereld. Er komen diverse levensvragen aan bod. Het zijn levensvragen van alle tijden waarop verhalen uit verschillende tradities (onder andere de joodse en christelijke traditie) in de loop der eeuwen ook een antwoord zochten. Deze en ook eigentijdse bronnen kunnen kinderen inspireren, aan het denken zetten om vervolgens er met elkaar in de klas op te reflecteren. Het daagt hen uit om zelf keuzes te maken voor hun handelen. Dat geeft hen houvast, vertrouwen en perspectief, op weg naar de toekomst. Trefwoord besteedt op deze manier veel aandacht aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen.

Trefwoord werkt aan de hand van pedagogisch verantwoorde thema's, die hun oorsprong vinden in een serie samenhangende Bijbelverhalen. Ze zijn voor ieder kind herkenbaar in zijn eigen werkelijkheid. De thema's worden van verschillende kanten belicht, zodat allerlei ervaringen uit de wereld van kinderen een plek kunnen krijgen.

Trefwoord kent een eigen thematisch driejarenrooster dat cyclisch van opbouw is. De meest

geschikte Bijbelverhalen zijn over deze drie jaren verdeeld, onderscheiden in onder-, midden- en bovenbouw. Na afloop van de éne cyclus worden de verhalen in een nieuwe cyclus aangeboden bij een andere thematiek. Op deze manier ontdekken kinderen dat Bijbelverhalen ook verschillend geïnterpreteerd kunnen worden.

Enkele voorbeelden van weekthema's zijn:

- Overbrengen: Je boodschap overbrengen, communiceren, overtuigen, je hart luchten en je gelijk halen. Je verhaal kwijt kunnen, in beeld, woord, gebaar. Bijbel: Reizen en brieven van Paulus (Handelingen; Brieven van Paulus)
- Veranderen: Over veranderen van woonplaats, van gewoontes. Over zelfgekozen of noodgedwongen veranderingen in je leven. Over vertrouwen in mensen en geloven in een goede toekomst. Bijbel: Ruth
- Vriendschap: Hoe je vrienden wordt, hoe je vrienden blijft en wat het betekent als vriendschap verandert. Bijbel: Jonathan en David, twee vrienden; Saul vervolgt David; De dood van Saul en Jonathan (1 Samuël 18 t/m 21)

Kleuterplein

In de groepen 1 en 2 wordt gewerkt met Kleuterplein. Kleuterplein is een zeer complete methode, waarmee de kinderen zich spelenderwijs op alle kleuterdomeinen ontwikkelen. Bijzonder aan Kleuterplein is dat álle kleuterdomeinen in de methode zijn verwerkt, met een volwaardige leerlijn per domein. Dus naast de reguliere domeinen zijn er ook leerlijnen voor onder meer wereldoriëntatie, burgerschap, drama, bewegingsonderwijs (inclusief buitenspel), beeldende vorming, Engels en sociaal-emotionele ontwikkeling.

De eigenwijze handpop Raai de Kraai speelt een belangrijke rol in Kleuterplein. Hij heeft de hoofdrol in de voorleesverhalen en in het pakket Allerlei. Raai de Kraai wordt bij veel activiteiten ingezet. Hij zorgt vaak voor een grappige start en afsluiting van een activiteit en gaat graag met de kinderen in gesprek. Zo wordt Raai een veilig en vertrouwd vriendje van de kleuters!

Voor dit document lichten wij de leerlijn sociaal-emotionele ontwikkeling er uit. De leerlijn bestaat uit de volgende onderdelen: **zelfvertrouwen, zelfkennis, zelfbeheersing, samen spelen en rekening houden met anderen**. In ieder thema van Kleuterplein is aandacht voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van kleuters. De leerdoelen zijn ingebed in de thema's van Kleuterplein. Kleuters hebben in deze periode van hun leven ondersteuning nodig bij het ontwikkelen van een realistisch en positief zelfbeeld. Langzaam maar zeker ontdekken ze verschillen en overeenkomsten tussen mensen. 'Ik' maakt plaats voor 'wij'.

Kinderen in de kleuterleeftijd ontdekken dat iedereen uniek is, leren inzien dat je rekening moet houden met de gevoelens en wensen van de ander, leren dat er op school regels zijn die misschien anders zijn dan thuis, leren hoe ze conflicten kunnen aanpakken en oplossingen kunnen zoeken en ervaren dat je in een groep de ander nodig hebt. Het voordoen van sociaal wenselijk gedrag door volwassenen is in deze fase erg belangrijk. Op school kan sociaal gedrag en inlevingsvermogen gestimuleerd worden.

De sociaal-emotionele ontwikkeling van een kind wordt gestimuleerd door de interactie met andere kinderen. In de kleuterklas gebeurt dit bijvoorbeeld tijdens spelsituaties. Kleuterplein stimuleert het samenspel met activiteiten voor verschillende hoeken in de klas. Waar kinderen

aanvankelijk naast elkaar en later samen spelen, ontwikkelen zij zich sociaal-emotioneel. Dit doel komt regelmatig terug als nevendoeel bij de activiteiten van Kleuterplein. Daarnaast heeft Kleuterplein in elk thema twee grote kringactiviteiten opgenomen die specifiek gericht zijn op de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Procedure ongewenst en grensoverschrijdend gedrag

Wanneer we merken dat een kind moeite heeft met zijn/haar sociaal gedrag, hanteren wij op De Optimist duidelijke regels. Zo hebben wij duidelijke afspraken gemaakt als het gaat om ongewenst gedrag en grensoverschrijdend gedrag.

Een veilig klimaat in de school is voordelig voor leerlingen om tot leren te komen. Gedrag dat daar niet aan bijdraagt benoemen wij als volgt:

Ongewenst gedrag: dit werkt storend voor de rest van de groep. De leerkracht spreekt de betreffende leerling aan en hij/zij krijgt de kans om gewenst gedrag te laten zien. Ouders worden hiervan op de hoogte gebracht door de leerkracht.

Grensoverschrijdend gedrag: een ander bewust pijn doen met woorden en/of fysiek geweld. Op De Optimist hanteren wij een zero-tolerance beleid. Dit gedrag accepteren wij niet, de directie gaat in gesprek met deze leerling. De rest van de dag krijgt deze leerling een time-out in een andere groep. Ouders worden hiervan op de hoogte gebracht en er wordt een aantekening van gemaakt in Parnassys.

Bij herhaald grensoverschrijdend gedrag volgt een time-out thuis. Ouders worden dan door de directie verzocht om hun kind op te halen van school. Als deze laatste maatregel niet afdoende werkt volgt de procedure schorsen en verwijderen van Stichting Prisma. Deze zijn opgenomen op de website van de school.

Het protocol is opgenomen in de teamgids en wordt regelmatig besproken tijdens de teamvergaderingen.

Wat als het even niet gaat?

Op De Optimist worden specifieke zorgleerlingen in kaart gebracht en wordt er op gezamenlijkheid gekeken hoe wij hierop moeten handelen. Wanneer een kind vastloopt op sociaal-emotioneel gebied, gaan we in overleg met de ouders om samen met de intern begeleider een plan van aanpak af te spreken. De expert sociaal-emotioneel kan direct inspelen op problemen binnen een groep of van individuele kinderen en daar intern de passende training voor verzorgen of adviezen geven aan de collega's. Daarnaast zijn ook de intern begeleider als de directie gespecialiseerd in gedragsproblematieken. Zij monitoren de groepen en handelen vooral preventief door kindgesprekken te voeren. Ook de specialist hoog- en meerbegaafdheid kan deze kindgesprekken vanuit haar expertise voeren.

Wij werken op De Optimist nauw samen met 'Bijzonder Jij', 'Oké op school' en 'Sterk in de Klas'.

1. Bijzonder jij

De visie van Bijzonder Jij is dat iedereen waardevol is met zijn of haar eigen kwaliteiten. Je bent goed zoals je bent. Soms moet je als kind wat leren en wat bijgeslepen worden. Maar dat is niet erg, want beter dan jezelf kun je niet worden! Bijzonder Jij vindt het belangrijk dat een kind (weer) wordt wie hij/zij is. Samen met het kind gaan ze op zoek naar de kwaliteiten en sterke kanten van het kind. Deze kunnen benut worden om de dingen die het kind nog moeilijk vindt aan te pakken. Het kind denkt mee over zijn/haar eigen begeleidingsplan. Het

gezamenlijk doel is dat het kind weer lekker in zijn/haar vel zit en genoeg zelfvertrouwen heeft om alles wat op hun pad komt aan te pakken en zich staande te houden in het dagelijks leven.

Op De Optimist is op iedere dinsdag een orthopedagoog van Bijzonder Jij aanwezig. In overleg met directie en de intern begeleider kunnen wij er voor kiezen om een kind aan te melden, na overleg met en toestemming van ouders. Ook is er ruimte om een groep te begeleiden op een vooraf opgestelde hulpvraag.

2. Oké op school

Wanneer wij als school een specifieke vraag hebben met betrekking tot weerbaarheid en veiligheid dan kunnen wij terecht bij Oké op School. Leerlingen die vastlopen kunnen hier verschillende SOVA trainingen volgen om weerbaarder te worden, zoals Rots & Water en Kiezel & Druppel.

Sterk in de Klas

Via het programma Sterk in de Klas biedt Triade op diverse scholen voor basisonderwijs in Flevoland sinds april 2011 integrale zorgarrangementen: hulp aan het kind, thuis en op school in het onderwijs. Een deel van de leerlingen in het (speciaal) basisonderwijs komt niet voldoende tot leren omdat hun sociale en emotionele vaardigheden onvoldoende ontwikkeld zijn. Dat uit zich dan bijvoorbeeld in slecht luisteren, zelfbepalend en uitdagend gedrag, impulsief reageren of juist sterk ingetogen, angstig of erg aangepast gedrag, pesten of gepest worden. Andere leerlingen hebben een ernstigere zorgvraag op het gebied van gedrag of omgang met psychopathologie. Deze leerlingen hebben ondersteuning nodig op een manier dat stimulatie van hun ontwikkeling met hun onderwijs en hun opvoeding hand in hand gaan.

Playing For Succes

Ook hebben wij een nauwe samenwerking met 'Playing for Succes'. Hoewel Playing for Succes uitgaat van kinderen met een leerachterstand of onderpresteerders werken ze nadrukkelijk aan het samenwerken in een groep. Samen kun je meer! Playing for Succes gaat ervan uit dat kinderen van nature gemotiveerd zijn om te leren. Door negatieve leerervaringen is de motivatie soms sterk verminderd en het zelfbeeld en zelfvertrouwen verslechterd. Ze gaan er zelf in geloven dat ze niet goed kunnen leren. "Playing for Succes" brengt deze leerlingen op een uitdagende en inspirerende plek buiten school waar ze zoveel mogelijk positieve leerervaringen opdoen: het voetbalstadion. Hier werken ze samen met andere leerlingen aan opdrachten die aansluiten bij hun interesses. Ze hebben er wow-ervaringen, bijvoorbeeld wanneer ze in contact komen met hun favoriete spelers. Playing for Succes Almere heeft vanaf schooljaar 2014- 2015 behalve een voetbal, ook een kunst en een natuur-inroom. De expert sociaal-emotioneel meldt de kinderen, in overleg met IB en ouders, aan voor de lessenseries.

Eigen expertise

In de loop der jaren hebben verschillende leerkrachten binnen de school trainingen gedaan op het gebied van sociale vorming. Zo hebben we een gecertificeerde Kanjertrainer en anti-pest coördinator, een beeldcoach, een collega die de opleiding Rouwcoach heeft gevolgd en een grote diversiteit aan gevolgde cursussen en opleidingen op het gebied sociaal-emotionele vorming, waaronder Taakspel.

Zorg en begeleiding

De intern begeleider verzorgt samen met de leerkracht regelmatig de groepsbesprekingen. Deze worden jaargroep doorbroken gehouden, zodat collega's elkaars groepen leren

kennen en expertise gedeeld kan worden. Naar aanleiding van deze groepsbesprekingen volgen de leerlingbesprekingen. Tijdens deze bespreking worden specifieke leerlingen besproken en worden er acties uitgezet. De intern begeleider houdt dit bij op een overzicht per groep. Zoals gezegd worden de groepsbesprekingen in november gevoerd door de expert sociaal-emotioneel, vanuit haar expertise. Zij geeft een korte terugkoppeling naar de intern begeleider.

Kinderen waarbij we signaleren dat de (sociaal- emotionele) ontwikkeling een probleem dreigt te worden, komen in het zorgteamoverleg. Bij dit overleg schuift ook de leerkracht aan. Het zorgteam bestaat in eerste instantie uit IB en directie, maar ook externe deskundigen schuiven geregeld aan om hun expertise te delen. Onze lijn met Passend Onderwijs is heel kort en er vindt haast wekelijks overleg plaats, waardoor er snel gehandeld kan worden.

Het interne en externe zorgteam komt volgens een vooropgezet rooster bijeen om de gang van zaken rondom zorgleerlingen of zorgprocessen te bespreken. In het zorgteam wordt de zorgroute voor dit kind besproken: welke kansen en mogelijkheden zien wij voor dit kind op onze school? Welk ontwikkelingstraject is voor dit kind geschikt? Deze zorgroute kan daarna intern of extern verder gaan. De ouders worden bij elk onderdeel van zorg en begeleiding van hun kind betrokken. Voor verdere informatie met betrekking tot algemene zorg verwijzen wij naar ons Plan van Afstemming.

Zorg langdurig zieke kinderen

Langdurig zieken worden via de leerkracht van de school in hun leerproces begeleid. De betreffende leerkracht neemt contact op met alle instanties die aan het zieke kind onderwijs geven, om de leerstof af te stemmen op het ontwikkelingsniveau van het kind.

